

СТАНОВИЩЕ

от проф. дпн Мира Цветкова-Арсова,

катедра по специална педагогика и логопедия при ФНОИ,

СУ „Свети Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **“доктор”**

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Специална педагогика на английски език

Автор: Мария Буханедзи

Тема: „Разработване на ефективна рамка за учене при ученици с аутизъм в гимназиална степен на обучение”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Мария Буханедзи е зачислена в редовна докторантура по специална педагогика на английски език през 2014 г. с научен ръководител доц. Ивайло Петров, поета е впоследствие през 2016 г. за научно ръководство от проф. Мира Цветкова-Арсова. Отчислена е с право на защита през 2017 г.

Представеният за защита комплект материали на хартиен носител включва изискваните и необходими документи съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Кл. Охридски“.

2. Актуалност на тематиката.

Дисертационният труд на Мария Буханедзи си поставя за цел да опише състоянието на обучението на ученици с аутизъм в гимназиална степен от гледна точка на техните учители и родители, както и да разработи модел на ефективна рамка за тяхното обучение. Темата безспорно е важна и актуална, предвид увеличаващия се брой ученици от аутистичния спектър в образователните системи на всички държави по света и предвид недостатъчните все още познания, свързани с тяхното ефективно и качествено обучение.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд. Дизайн и структура.

Дисертационният труд е в общ обем от 261 страници, като се включи и съдържанието, става в обем от 264 страници. Реалният текст заедно с библиографията е до стр. 250, след което следват две приложения. Дисертационният труд има добра, класическа структура и се състои от увод, две теоретични глави, една глава, излагаща постановката на изследването, глава с анализ на получените данни и резултати и дискусия по тях, изводи и препоръки, заключение, научни приноси, библиография и две приложения. Съотношението между теоретичната част, методиката на изследване, и анализа, е балансирано и е приблизително 100:16:80 страници.

Дисертационният труд започва с кратък увод, който по подходящ начин въвежда в изследваната проблематика.

Първа глава прави обстоен преглед на аутизма, етиологията и симптоматологията му, формите на аутизъм, спадащи към аутистичния спектър, състоянието на проблема в Гърция и законодателните мерки, предприети там.

Втора глава е озаглавена „Аутизъм и образование“ и в нея се разглеждат последователно въпроси, свързани с възможностите за обучение на деца и ученици с аутизъм, приобщаващото образование като подходяща форма за тях, значение на физическата и социалната среда и на образователната рамка в обучението им.

Трета глава запознава с постановката на изследването. Отчитам целта за ясно и добре формулирана. Издигнати са три работни хипотези, които са реалистични и звучат адекватно, оформени са четири задачи и са описани три изследователски методи. Участници в изследването са 110 учители и 80 родители. Методиката на изследването включва два въпросника, по един за групата на учителите и за родителите. Първият въпросник съдържа 67 въпроси, а вторият – 58. Те са подробни, изчерпателни и са авторов продукт, стъпил върху някои други известни въпросници. Чрез тях е събрана детайлна информация, свързана с обучението на учениците с аутизъм.

Последната глава предлага изчерпателен и обстоен статистически, количествен и качествен анализ на получените резултати. Използвани са програмата SPSS версия 23.0 и Excel 2010. Анализът е онагледен с голям брой таблици, графики и диаграми. Той е добросъвестен и обхваща всички събрани данни. В дискусията след анализа се прави една добра съпоставка на получените авторови данни на фона на други сходни изследвания в специалната литература. В резултат от изследването се достига до разработване на авторски модел на подходяща образователна рамка на ученици с аутизъм в гимназиална степен на обучение, състоящ се от три компонента – физическа среда, социална среда в лицето на учители, съученици и друг училищен персонал и методи/ресурси на преподаване. Моделът е прецизно обоснован и описан, и съпоставен с други съществуващи вече модели. Въз основа на анализа на резултатите се потвърждават трите работни хипотези.

Докторантът достига до 8 изводи и отправя 13 препоръки. Изводите са пряко обвързани с проведеното изследване. Препоръките биха могли да са в по-обобщен вид.

Трудът завършва с добро построено заключение.

Библиографската справка е изключително богата. Тя съдържа внушителните 549 заглавия, от които 510 са на латиница и 38 са уеб-страници. Включени са и задължителните литературни източници, отпечатани през последните 5 години. Поздравявам докторанта, че е успял да проучи и да цитира толкова много източници.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите, които докторантът оформя, са общо 8, от които 4 са насочени към теорията и 4 към практиката. Изразявам съгласие с тях.

5. Публикации по темата на дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертационния труд са общо 7, като 6 са в съавторство и 1 е самостоятелна. Те обхващат периода 2016–2019 г. Всички те са доклади от научни и докторантски конференции, отпечатани на хартиен и на електронен носител. Три са под печат, тъй като са от конференция от началото на 2019 г. Всички публикации са по темата на дисертационния труд и ги приемам като такива.

6. Автореферат

Авторефератът по добър начин и в синтезиран формат отразява съдържанието на труда. Той е в общ обем от 82 страници. Изразявам съгласие с дизайна и структурата му и одобрявам съдържанието му.

7. Въпроси и препоръки

Имам следните въпроси към докторанта:

1. В модела на ефективна рамка за учене, който разработвате, в компонента „Хора – персонал и връстници“ много правилно се обръща внимание на ролята на съучениците. Какви форми на подготовка и информираност на съучениците считате, че са най-подходящи и трябва да се прилагат? Кой има водеща роля според Вас във включването на връстниците на учениците с аутизъм, за да се постигне по-ефективно обучение и работа с тях?
2. Как възнамерявате да популяризирате разработения от Вас модел на ефективна рамка за обучение на ученици с аутизъм в практиката в Гърция?

Заключение:

Дисертационният труд е издържан в теоретично, експериментално и аналитично отношение. Той достига до резултати, които са принос за науката и практиката и отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Дисертационният труд ясно показва, че Мария Буханедзи притежава необходимите теоретични познания, умения за самостоятелно провеждане на научно изследване, умения за анализ и интерпретиране на събраните данни и резултати, умения за извеждане на изводи и достигане до значими обобщения и заключения.

Основавайки се на гореизложеното, давам своята **положителна оценка** на дисертационния труд и съпътстващия го автореферат, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Мария Буханедзи в област на висше образование: 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

7 май 2019 г.

Изготвил становището: .....
(проф. дпн Мира Цветкова-Арсова)